

INFORMACIÓ

NOTÍCIA DEL CANTÓ GRISÓ

per Yvonne GRILEY

Membre del Servei de Normalització de l'ús oficial de la llengua catalana
de la Generalitat de Catalunya

El Consell Federal Suís al Cantó dels Grisons ha decidit d'incrementar les traduccions dels documents en reto-romànic per tal de salvaguardar la llengua i de fomentar el seu desenvolupament. Per la qual cosa, la Conselleria Federal de Cultura, el responsable dels afers lingüístics de la qual és M. Romedi Arquint, dedicarà un pressupost anual de seixanta mil francs i adoptarà directrius que preveuen la traducció de les explicacions sobre els escrits federals i dels textos legals més importants.

La llengua escollida per a les traduccions és el *Romantsch Grischun*, llengua estàndar creada per a l'expressió escrita, amb grans dificultats, atès que el reto-romànic no disposa d'una unitat dialectal. Anomenat també reto-friülès, és format per tres blocs dialectals d'àrea discontinua: el ladí, amb dos subdialectes, el velader i el puter, el sutsilvà, sursilvà i sumirà. Aquesta disgregació lingüística té com a conseqüència la dificultat de comprensió entre els parlants de dos dialectes diferents.

Fins l'any 1986, a més de la Constitució Federal, només havien estat traduïts a títol experimental el Missatge d'Adhesió a l'ONU i la Llei de Caça. Es preveu que al llarg de l'any 1987 la pràctica de la traducció sigui més sovintejada.

L'elecció dels textos a traduir es porta a terme segons els casos, d'acord amb el Govern dels Grisons. Les traduccions són aprovades per la Conselleria Grisona atès que la Conselleria Federal no disposa de traductor grisó.

El reto-romànic, llengua oficial al Cantó dels Grisons, a més de comptar amb la disgregació que abans esmentàvem, no és encara una llengua oficial de Suïssa com ho són l'alemany, el francès i l'italià. Com a conseqüència, en adreçar-se els ciutadans a l'Administració, la llengua utilitzada és sempre una de les tres llengües oficials de l'Estat i amb preferència de l'alemany

o, per ser més exactes, del suís-alemany o *Schwyzertütsch* que envaeix progressivament el domini lingüístic reto-romànic.

Els serveis de la Confederació que es troben a l'àrea lingüística reto-romànica hauran de vetllar per la quarta llengua nacional (i no oficial) de l'Estat. L'article 116 de la Constitució Federal reconeix les quatre llengües com a nacionals, i el Tribunal Federal garanteix la igualtat de les llengües oficials de l'Estat. Ara per ara ja es publiquen els impresos de les Administracions amb les capçaleres i els noms de les entitats en les quatre llengües nacional, com també es fa amb la retolació dels organismes oficials.

El reto-romànic compta, però, amb el suport d'institucions culturals varies amb el propòsit que es reconegui com a quarta llengua oficial de la Confederació, entre elles, la *Societad Retoromonscha* que es fundà l'any 1885, publicà els *Annals* i promogué el *Dicziunari Rumonsche Grischun* (publicat l'any 1938). L'altra institució, la *Lia/Ligia Rumonsche* és destinada a l'administració i distribució de les subvencions federals i cantonals. Hi són representades totes les comunitats lingüístiques reto-romàniques, les quals nomenen el president. Canalitza la promoció cultural del Consell Cantonal. Dues publicacions, la *Gaseta Romnonstsche* en dialecte sursilvà i el *Folg Ladin* en ladí, juguen un paper important en el manteniment d'aquesta llengua pròpia del territori grisó.

El fet que el Consell Federal estigui a favor que el reto-romànic s'utilitzi, «en justa mesura» —com explica el *Journal de Genève*, en els Registres de l'Estat Civil, Règim Matrimonial i en el comerç, com també als Registres de Finances (caldrà crear les bases legals en allò que afecta el Registre de l'Estat Civil) pot comportar un pas important per a la protecció d'una llengua en perill d'extinció.

Però malgrat aquest suport estatal, som de l'opinió que el reto-romànic romandrà sota els efectes diglosòssics mentre no sigui reconegut com a quarta llengua oficial de l'Estat Suís, sense haver de competir institucionalment amb tres llengües oficials de l'Estat amb un prestigi històricament demostrat i un elevat nombre de parlants en països veïns de la Comunitat Europea.